

פרשיותיה של השביעית

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

העיון בחומשי התורה בשנת השמיטה

לכל מחזור למוד בפרשיות התורה משמעות רוחנית עצמאית. כך פרש בעל "חידושי הר"ם" את הפסוק "בינו שנות דור ודור" – חפשו ובקשו את הפרוש המתחדש בתורה בכל שנה ושנה. (חידושי הר"ם על התורה עמ' רס"ו, וע"ע "שפת-אמת" דברים עמ' ע"ד, צ"ט, והשווה: רשב"ם בראשית ל"ז ב': הפשטות המתחדשים. וראה "לקוטי הלכות" אר"ח א, עמ' ע.) ובעקבותיו כתב נכדו בעל "שפת אמת", "יש דרך ופרוש מיוחד בתורה בכל שנה" ("שפ"א" דברים עמ' 214, ק"ז). "כמו שהמצוות הם רמ"ח ושס"ה נגד איברי האדם, כן יש בזמן, שבכל שנה יש סדר מיוחד לג"ן סדרים דאורייתא". (שם דף קט"ז, וע"ע בסדר רס"ג עמ' ס"ג ושם בהערות הרב ש. אסף.)

כיוצא בדברים כתב ב"פרי-צדיק" (בראשית עמ' ג') "בכל שנה מרגישין טעם מחודש בדברי תורה זו"ש בזה"ק ותקונים, שבעים אנפין לתורה, דימי שנתינו שבעים שנה; ויש עוד יותר פנים לתורה למי שמאריך ימים, וכמו שמצינו (סנהדרין ק"ג ע"ב, וברש"י) מנשה היה שונה נ"ה פנים בתורה (כנגד שני מלכותו, ספר ויקרא היה מחדש בו כל שנה ודורשו מפלפול) והיינו לפי טעונתם שסברו שעבודתם לשמים (וסרה תמיהתו של בעל "יד-רמה" שכתב: "השתא הני תועבות כולהו עביד, תר"כ יתיב ומפלפלי") דרשו בכל שנה פנים חדשות בתורת כהנים. אך לכל אחד מישראל יש ע' פנים לימי שנתינו ע' שנה". (ראה עוד "פרי-צדיק" דברים עמ' פג, "שפת-אמת" בראשית עמ' 56.)

יתר על כן מצינו לחז"ל כשציינו את הדרגות המיוחדות לכל חומש וחומש. כך דרשו בבראשית-רבה: "ויאמר אלוקים יהי אור — כנגד ספר בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו; ויהי אור — כנגד ספר ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפלה לאורה; וירא אלוקים את האור כי טוב — כנגד ספר ויקרא שהוא מלא הלכות רבות; ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך — כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ; ויקרא אלוקים לאור יום — כנגד ספר משנה תורה". (בר"ג ה'. וע"ע רבנו בחיי בראשית א ג. "פרי-צדיק" בראשית עמ' ד, תו"ש בראשית א' אות שמ"ח.) ובמדרש תדשא פ"כ: "בכל הספרים הקדושים יש בהם חכמה ובינה ודעה למה נכתבו ונקרא שמם, ועל מה הנייה נכתבו. כיצד, הראשון של תורה נקרא שמו ספר בראשית, ולמה נקרא שמו בראשית, אלא שידעו כל הדורות הללו שהוא קודם לעולם". (וראה תו"ש בראשית א' אות ג' מה שפרש בדברי המדרש. ושם שמות א' אותיות א'. ב'. ויקרא א' אות ז'. במדבר עמ' רנ"ד.)

על השמות התוכניים לספרי התורה לעומת השמות הטכניים עמד הנצי"ב בהקדמותיו לספרי בראשית ושמות. (וראה עוד בתו"ש כרך ח' עמ' רל"ז.) ובמה שיבוא מתברר הקשר הרעיוני בין הכינוי הטכני (ע"ש מילה מהפסוק הראשון) לבין המהות התוכנית. (ראה להלן, העיון בספר שמות בשנת השמיטה עמ' 197, העיון בספר במדבר בשנת השמיטה עמ' 246, וע"ע "ליקוטי מאמרים" לר' צדוק עמ' 238 על שם הפרשה ותכנה.) ולא זו בלבד,

אלא שהעיון מעלה אף את הקשר בין כנויי הספרים לבין יחסם הפנימי אל השמיטה. (להלן: העיון בספר דברים בשנת השמיטה עמ' 271).

לפנינו באים עיונים בחומשי התורה באספקלריה של השנה השביעית כשעניינו של כל ספר וספר מקבל הארה מיוחדת באורה של השמיטה. אלא שהיריעה מתרחבת והולכת ומתפרסת על כל פרשיות התורה. יסודה של פריסה זו בדברי הזוהר "כיון שהשלימו להפסיק הפרשיות של כל השנה, התעטרו לפני הקב"ה ואמרו, אני משבת פלוני, אני משבת פלוני. בשעה הריא קרא הקב"ה וכו' ולנ"ג מרכבות שהם כנגד נ"ג פרשיות שבתורה". ("ב דף ר"ו ע"ב, בתרגום "הסולם" וראה שפ"א ויקרא 186). בעקבות הדברים כתב האדמו"ר ר' חיים אלעזר ממונק' בהקדמת ספרו "מאמר תורת השבת": "כיון שכל הנ"ג פרשיות המה שיכות לשבת, ע"כ ראיתי ונתתי אל לבי מדברי הזוה"ק האלו, הענין הנכבד והנעלה הלז — שייכות הפרשיות לכל שבת ושבת, ויובן בזה דעת קדושים בספריהם אשר שם רמז לאין מספר בדברי הפרשה למועדים שחל בהם או בש"ק שלפניהם, וגם ביומי דחנוכה ודומיהם. ובהו יובן כי תורת אמת היתה בפיהם לאשר הפרשה הזאת אתעטרא קמיה קוב"ה שתהיה בשבת פלוני וכו'. ע"כ חלקי ד' אמרה נפשי אשר האיר עיני בחסדו ית"ש וזכיתי לטעום טעם לחדש ולומר בש"ק מעניני שבת בכל פרשה ופרשה, לפרש ולרמז איך יש בכל פרשה ופרשה מעניני ש"ק ע"פ דברי חז"ל ושאר הספרים הקדושים מרבתינו". (ראה בספר "הכנת לב לתפילה" קשר בין פרשיות השבוע לעניני תפילה).

קו מחשבה דומה מונח ביסוד הדברים דלהלן, בעיונים על כל פרשה ופרשה. כתב רש"י על תמידין הקרבים בשבת "כיון דהאידינא קריבין, א"כ שם שבת עליהם" (זבחים צ"א ע"א). וממוצא דבר שאם "האידינא" דנן היא שנת השבת, א"כ אף שם שמיטה עליהם. לשלש הנקודות, הפרשה, השבת, השמיטה, מתגלה מכנה משותף בכל אחת מפרשיות השבוע.

דרך העיון נתלית בכוון שדרשו חז"ל את הפסוק "נאו לחייך בתורים, צוארך בחרוזים" (שה"ש א' י'). "בתורים — בשתי תורות, בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ ד"א — בתורות הרבה כמש"נ זאת תורת העולה, זאת תורת המנחה וכו'. בתורים — כמש"נ ובהגיע תור, ואימתי הוא בשעה שקורין בד"ת בתוריהן (בזמניהן), הלכות חג בחג וכו'. בחרוזים — אלו פרשיות של תורה שהן חרוזות זו בזו, ומושכות זו בזו, ומדלגות זו מזו, ודומות זו לזו, וקרובות זו לזו" (שהש"ר).

בהגיע, איפוא, תור השנה השביעית, הרי עיוננו הוא בתורות הרבה שנתגלו בדורות הרבה כשעסקו בתורה האחת. התעסקות זו הבאה בדרך החריזה, היא המייחדת את ג"ן פרשיותיה של התורה כולה בטעמה של שנת השבת.